

BEZ PRAVOG DIJALOGA O KULTURI

OVOGODIŠNJI STRAŽILOVSKI SUSRET mladih jugoslovenskih intelektualaca održan je u obliku javne i otvorene tribine sa koje se očekivao otvoren i srčan dijalog o aktualnim problemima jugoslovenske kulture. Svi raniji novosadski skupovi poneli su obeležja radne atmosfere i jedinstvenog prijateljskog dogovora. Zašto se ovog puta većina mladih intelektualaca razila posle trodnevnog skupa pomalo rezignirana i nezadovoljna? Konačnog odgovora, naravno, ne može da bude jer svi prisutni približno podjednako su odgovorni za izgled i ugled ovogodišnjeg „Stražilova“...

Kad se uporede teme prošlog Stražilovskog susreta održanog pre gotovo pet godina, sa ovogodišnjim, primećuje se da je ponovljen čitav opseg tema! Na žalost, nije ponovljena ona spontana atmosfera radnog dogovora i polemičkog suprotstavljanja. Dijalog je bio sasvim izuzetno prisutan, a većina govornika nastupala je sa unapred pisanim tekstovima. Dijalog uključuje i razvijenu kulturu slušanja, uz koju se ne može istrajavati na egocentrizmu poznatog tipa „ja — pa ja.“ Čini mi se da je kultura slušanja sagovornika u mnogome i uglavnom nedostajala ovom našim razgovorima. Tako mnoga zaoštrana pitanja nisu dočekala potvrdu ili polemički odgovor, mnoge dodirute ideje ostajale su zatrpane pod novim naslagama reči.

Bojazan da će bez glavnih uvodnih izlaganja diskusija imati nesređen i isprekidan tok, dobila je svoju potvrdu tokom ovih trodnevnih razgovora. Ono što se ranije zvalo

uvodnim referatom moglo je da pruži pregled neophodnih podataka i metodskih pretpostavki, što bi u svakom slučaju omogućilo usmereniju i ozbiljniju razmenu mišljenja. Bez svega toga, ovogodišnji razgovori doneli su veliku nesaglasnost u raspravljanju teorijskih i praktičnih problema kulture. Teorijska razmatranja osnovnih pojmova kulture imaju veliku važnost, ali je insistiranje na njima zamagljilo mogućnost njihovog dovodjenja u vezu sa aktualnim pitanjima kulturne politike. S druge strane, razgovori su pokazali da ne greši samo politička birokratija kada kulturu shvata samo kao sektor, već i da mnogi intelektualci samo na taj način mogu da je shvate. Ostalo je ipak sasvim nejasno kako se u kulturnoj politici mogu tretirati kulturne delatnosti, ako se kultura uslovno ne prihvati kao sektor!

Kad su se pri kraju Stražilovskog susreta za reč javili mladi kulturni radnici, diskusija je živnula jer se govorilo o određenim vidovima kulturne politike. Na žalost, u raspravu se nije uključio ni jedan od mladih sociologa kulture premda bi empirijsko utvrđivanje stanja u pojedinim oblastima kulture delovalo blagotvorno. Razgovori su stoga imali manje-više improvizatorski duh pa se desilo da na prvu i drugu podtemu nije pružen nijedan potpuniji odgovor, a da se na temu u kritici čuju ponajviše apstraktna i visokoparna umovanja. Sigurno da to nije podatak o preteranoj moralnoj hrabrosti prisutnih intelektualaca.

Ali nisu se ponovila samo pitanja sa dnevnog

reda, nego su se uglavnom ponovile i liste učesnika. Najveći deo prisutnih već je učestvovao na prošlom Stražilovskom susretu, pre pet godina, mladih je bilo znatno manje. Intencija organizatora da se iz materijalnih razloga pozove samo sedamdesetak mladih intelektualaca pokazala se kobnom za prisustvo onih koji su mladi i manje afirmisani! Radikalnije podmlađivanje učesnika sledećeg Susreta biće neophodno ukoliko se ne želi još jedna manje-više uspeła repriza.

Deo razloga što je četvrti Stražilovski susret izneverio očekivanja valja svakako potražiti i u ambicijama organizatora da Susret dobije što ozbiljniji simpozijumsko-teoretski karakter. Paradoksalno je da Stražilovski susreti, ispočetka prevažno susreti pesnika koji neposredno saopštavaju iskustva, danas kao da jedino postoje za filozofske i sociološke teorijske rasprave. Pesnička priredba na kojoj su čitali radove najmlađi učesnici Susreta s pravom je priznata za vrhunski doživljaj ovogodišnjeg „Stražilova“. Što više ovakvih priredbi i susreta na sledećem Stražilovskom susretu, što više odstupa mladih stvaralaca u ovom još uvek jedinom omladinskom kulturnom parlamentu! A kad bi u materijalnim troškovima učestvovali osim Novosadana i ostale redakcije — organizatori, onda krug učesnika ne bi morao da bude sveden na „veće sedamdesetorice“ koje je ovog puta reprezentovalo jugoslovensku mladu inteligenciju.

(Mladost, 20. mart 1968.)

Milan VLAJČIĆ

rekli su na „stražilovu“

Želimir Falout, književnik iz Zagreba:

— Ovaj skup je još jednom potvrdio da kada se radi o osnovnom pitanju o kulturi — postoji presudna blokiranošć, tj. nemogućnost da se ono uopće postavi u svojoj celovitosti. Što mi uopće prigovarano političkoj birokratiji da kulturu sektoriše, kada većina naših intelektualaca, — to je pokazao i ovaj skup — uopće ne može da misli kulturu drugačije nego kao sektor. Rekao bih, čak i to: ovdje se kultura tretira kao prosvjeta, pedagoški.

Htio bih još jednom — u dvije riječi — najeksplicitnije fiksirati ono što mislim i što sam jučer govorio: uopće me ne zanima — i duboko sam uvjeren da se radi o bitnom određenju, epohalnom, ove epohe — uopće me se kultura ne tiče kulturno a kamoli prosvjetiteljski. Mene bitno zanima da se ovo društvo, ova kultura duhovno utemelji i stvarnom a ne prividnom socijalizmu. Mene zanima pitanje kulture samo u horizontu općeg pitanja socijalizma kao i pitanja njegove duhovne univerzalnosti.

Pero Zubac, književnik iz Novog Sada:

— Stražilovski susret donekle je ispunio svoju namenu, mada je bilo malo efektnog rada, malo dobrih govornika a puno spekulativaca i egzibicionista. Osnovna zamerka odnosi se na koncepciju poslednjeg „Stražilova“. Mada se zove „Susret mladih stvaralaca“ u sali je bilo malo mladića. Mnogi istaknuti mladi stvaralci Jugoslavije nisu uopšte pozvani na Susret, neki su došli samoinicijativno, neki su iz buntla govornici a neki čuatali.

Jedan takav skup kao „Stražilovo“ morao je doneti, po meni, neke zajedničke zaključke ili teze, a to nije bilo teško učiniti. Sve što je izgovoreno ostaje u zatvorenom i neširokom krugu.

Nije uspostavljena dobra ravnoteža u tretiranju teorijskih i praktičnih problema kulture. Sem mladića koji su govorili poslednjeg dana malo ko je pokušavao da raspravi o praksi, o konkretnim aktuelnostima.

Imam zamerki govornicima koji su dugo govorili a malo rekli, a raduje me što je bilo i onih, mada malo, koji su govorili malo a dobro. Spomenuo bih diskusiju književnog kritičara Vasilija Kaležića za koju smatram da je bila jedan od najdragocennijih trenutaka „Susreta“.

Na sledeći „Susret“ trebalo bi, konačno, pozvati gro mladih i prilagoditi tematiku njihovim interesovanjima. Nadam se da će sledeći Stražilovski susret biti održan uskoro, da će izbeći sudbinu ovogodišnjeg pauziranja. Dobre će mladi biti spremniji.

Ivan Rogić, urednik „Studentiskog lista“ iz Zagreba:

— Na jednom skupu koji postavlja na dnevni red takvo pitanje kao što je mogućnost i pozicija kritike, kako je to u programu naznačeno, ne može se mimoći temeljno pitanje sudbine kulturnog, sudbine djela, tim prije što smo svjedoci čestom a tako bezazlenom naučnom, manipulativnom tretmanu kulture koji je pokušao i ovoga puta doći na svoj račun. I baš ta ambicija da se naučno postavi kao bitno onemogućilo je razvijanje dijaloga potrebnog za moguće istraživanje bez kojega, dakako, ni bilo kakav zadovoljavajući ishod nije moguć.

(Mladost, 20. mart 1968.)